

УДК 372:37.016

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЇЖІ

Білопольська Аліна

**Науковий керівник: канд. пед. наук, ст. викладач кафедри теорії і
методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки
життєдіяльності Царенко І. Л.**

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті розглядається актуальність проведення інтегрованих уроків з трудового навчання, визначено можливості інтеграції освітнього процесу. Висвітлено ознаки за якими класифікують інтегровані уроки. Метою проведення інтегрованих уроків є об'єднання споріднених блоків знань із різних навчальних предметів навколо однієї теми.

***Ключові слова:** педагогічна інтеграція, інтегровані уроки, трудове навчання, дидактичне завдання.*

Implementation of integrated lessons of labor education for the study of food preparation technologies

Belopolskaya Alina

Scientific adviser: candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of the department of theory and methodology of technological preparation, labor protection and safety of life

Tsarenko I. L.

*The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropyvnytsky, Ukraine*

The article considers the relevance of the implementation of integrated lessons in labor education, identifies the possibilities for integrating the educational process. The signs of classification of integrated lessons are highlighted. The purpose of conducting integrated lessons is to combine related knowledge blocks from different subjects around a single topic.

***Key words:** pedagogical integration, integrated lessons, labor training, didactic task.*

Постановка проблеми. Система сучасної освіти покликана сприяти формуванню в учнівської молоді необхідних життєвих компетентностей, розвивати у процесі навчання співробітництво, співтворчість. Тому, метою державної Національної програми «Освіта» («Україна ХХІ ст.») є виведення освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу, що можливо лише за умов

відходу від авторитарної педагогіки і впровадження педагогічних технологій які передбачають індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу.

Роз'єднаність шкільних предметів стає однією з причин фрагментарності світогляду школярів, в той час коли в сучасному світі переважають тенденції до економічної, політичної, культурної, інформаційної інтеграції. Таким чином, самотійність предметів, їх недостатній зв'язок один з одним, сприяє виникненню труднощів у формуванні у школярів цілісної картини світу, перешкоджають руху пізнання учня до наукового змісту освіти. Отже, проблема інтеграції навчального матеріалу є актуальною для проведення уроків з трудового навчання, зокрема при вивченні технології приготування їжі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проведений аналіз досліджень і публікацій засвідчив, що педагогічна інтеграція, на думку дослідників, не є новим явищем у педагогіці. Необхідно згадати розроблений К. Ушинським синтетичний метод навчання грамоти, уроки мислення в природі В. Сухомлинського, уроки мистецтва Д. Ковалевського, педагогічну теорію співробітництва Ш. Амонашвілі, що побудована на засадах інтеграції.

В Україні формуванням наукових напрямків у вивченні теоретичних основ інтеграції присвячено численні праці науковців. Зокрема, напрямку методологічного обґрунтування проблем інтеграції присвячено праці С. Гончаренка, Ю. Мальованого, О. Сергєєва та інших. Визначенню структури інтегрованих знань присвячено праці Т. Усатенка; дослідженням системологічних аспектів інтеграції займалися О. Джулик, Є. Яворський. Розробкою шляхів упровадження інтеграції в навчальний процес займалися Л. Вичорова, Т. Горзій, О. Проказа, Є. Романенко та інші. У наукових працях зазначалося, що проблеми пошуку раціональних шляхів інтеграції різних дисциплін, зокрема трудового навчання, посилюється також у зв'язку з перевантаженістю школярів навчальними предметами, тематичною однорідністю дисциплін, необхідністю формування цілісного світогляду у взаємозв'язку його елементів. Винятково актуальними, на їх погляд, є

формування такого підходу до інтеграції у освітньому процесі, що враховує всі основні етапи, функції, аспекти цієї педагогічної технології.

Метою статті є теоретичне обґрунтування інтегрованих уроків з трудового навчання при вивченні технологій приготування їжі.

Виклад основного матеріалу. Переорієнтація освіти на особистість учня, формування людини, спрямованої на самовиховання, потребує дотримання таких принципів організації освітнього процесу, як гуманізація та гуманітаризація; єдність загальнолюдського та національного; розвиток і саморозвиток учнів у процесі навчання; співробітництво, співтворчість; індивідуалізація та диференціація; оптимізація освітнього процесу [1]. Оновлена структура навчання буде ефективною лише за умов впровадження в освітній процес інноваційних уроків, зокрема інтегрованих.

У наш час проблемі інтеграції приділяється значна увага. Новий етап розуміння єдності навчальних предметів перейшов від стадії реалізації міжпредметних зв'язків, які дозволяли лише розглядати паралельне існування явищ із різних предметів, слід перейти до інтеграції цих явищ – не тільки поєднати окремо існуючі навчальні предмети або частини в ціле, а й поширити принцип доцільності на весь зміст освіти [2].

Проведення інтегрованих уроків передбачає таке структурування змісту і форм навчання, які б сприяли виникненню зацікавленості в школярів до засвоєння навчального матеріалу та сприяли б їхньому розвитку та вихованню. Комплексність подання навчального матеріалу розширяє межі уроку, перетворює інтегрування на процес, який поєднує навчання, виховання та розвиток. Разом з цим, будь-який урок, незалежно від форми і типу, може бути побудований як інтегрований (причому інтеграцію розуміють як спосіб виконання навчального завдання; як спосіб дій на уроці з метою створення стійкого інтересу до навчального предмета). Отже, проведення інтегрованих уроків сприяє розвитку мислення школярів; увазі і пам'яті; спостережливості та самостійності й іншим позитивним якостям особистості [6].

Актуальною залишається проблема розробки та впровадження інтегрованого навчання при викладанні всіх предметів у закладах загальної середньої освіти, зокрема на уроках трудового навчання. Основне дидактичне завдання – через навчальний зміст предмета забезпечити рух пізнання учня до наукового змісту, а через нього – до розуміння самої об’єктивної дійсності.

Інтегрований урок – це урок, який проводиться з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах. Інтеграція (від лат. *integer* – повний, цілий) – це об’єднання в ціле раніше ізольованих частин. Інтегровані уроки ставлять за мету об’єднати споріднені блоки знань із різних навчальних предметів навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів учнів. Це дає можливість пізнавати явище з різних боків, досягнути цілісності знань [5].

Необхідно зазначити, що значний інтеграційний потенціал мають всі шкільні дисципліни, але їх здатність поєднання для ефективною інтеграції залежать від багатьох умов, які необхідно враховувати під час планування інтегрованого уроку. Перш за все, слід проаналізувати рівень підготовки учнів певного класу. Труднощі, які трапляються в навчальній діяльності, можуть бути однією з причин необхідності використання методу інтеграції. Таким чином, успішне вивчення школярами одного предмета залежить від наявності в них певних знань і вмінь з іншого.

Впровадження інтеграції в освітній процес має значні можливості, зокрема:

- поєднання спорідненого матеріалу кількох навчальних предметів навколо однієї теми, усунення дублювання при вивченні ряду питань;

- ущільнення знань, тобто сконструювати фрагмент знань таким чином, щоб для його засвоєння витрачалось менше часу, але підвищилась якість навчального вміння;

- опанування учнями значного за обсягом навчального матеріалу, досягнення цілісності знань;

- залучення учнів до процесу здобуття знань;
- формування творчої особистості учня, його здібності;
- дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у трудовій діяльності.

Проведене педагогами дослідження засвідчило, що інтегровані уроки, подібно до традиційних, можна класифікувати за такими ознаками:

I. За дидактичною метою (інтегровані уроки засвоєння нових знань; інтегровані уроки формування практичних умінь і навичок; інтегровані уроки узагальнення і систематизації знань).

II. За етапами навчальної діяльності (вступні інтегровані уроки; уроки первинного ознайомлення з матеріалом; інтегровані уроки формування понять, вивчення законів і правил; інтегровані уроки застосування знань на практиці; інтегровані уроки формування практичних умінь і навичок; інтегровані уроки повторення і узагальнення матеріалу) [4].

Розробка інтегрованих курсів учителями для формування у школярів системних знань, умінь і навичок передбачає необхідність враховувати наступні типи міждисциплінарних зв'язків: навчально-міждисциплінарні прямі зв'язки, що виникають у випадку, якщо засвоєння однієї дисципліни базується на знанні іншої (визначення базисних знань з кожної дисципліни); дослідницько-міждисциплінарні зв'язки проблемного характеру, які виникають, коли дві або більше дисципліни мають загальний об'єкт дослідження або загальні проблеми, але розглядаються з різних дисциплінарних підходів і в різних аспектах; опосередковано-прикладні зв'язки формуються тоді, коли поняття однієї науки використовуються при вивченні іншої [3].

Проведення інтегрованих уроків з трудового навчання (технології приготування їжі) можна характеризувати як урок систематизації та узагальнення знань, умінь і навичок учнів. Тому, при розробці уроку необхідно приділяти увагу його структурі. Наприклад, при вивченні теми «Страви української кухні», можна визначити таку структуру проведення уроку: повідомлення теми, цілей та завдань уроку; мотивація навчальної діяльності

учнів; актуалізація та корекція опорних знань; повторення й аналіз основних фактів, подій, явищ; творче перенесення знань і навичок учнів у нові ситуації; узагальнення та систематизація навчальних досягнень учнів, основних ідей та наукових теорій з навчальних предметів, що є складовими інтегрованого курсу. Отже, отриманні знання під час вивчення таких предметів як фізика, хімія, біологія, основи здоров'я необхідні для ефективного опанування матеріалу з технологій приготування їжі. Підготовка до уроку необхідна не тільки вчителю-предметнику, а й школярам, які можуть підготувати до уроку повідомлення, реферат або презентацію.

Ефективними інтегровані уроків з трудового навчання будуть за умов проведення їх у спеціалізованих навчальних кабінетах з відповідним матеріально-технічним забезпеченням. Зокрема, доцільно впроваджувати у освітній процес з трудового навчання інтегровані проекти, які дозволяють узагальнити, систематизувати та закріпити набуті знання, уміння і навички на практиці, а також сприяють розвитку творчого потенціалу учнів, реалізують діяльнісний та особистісно орієнтований підходи до освітнього процесу [5].

Таким чином, формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, активізація їх пізнавальної діяльності; підвищенні якості засвоєння навчального матеріалу; виявлення творчих здібностей учнів та їх особливостей; формування навичок самостійної та колективної роботи школярів – досягнення мети інтегрованого уроку. Провідне місце у структурі інтегрованого уроку займає підбиття його підсумків учителем разом з учнями. Для цього можна використати такий алгоритм дій: співвідношення реально досягнутих результатів з поставленими цілями та завданнями уроку, повідомлення про реалізацію змісту уроку (повністю, частково, не реалізовано); оцінка кращих повідомлень учнів з точки зору інтеграції знань; аналіз недоліків у діяльності учнів; виявлення резервів підвищення ефективності інтегрованого уроку, рівня навчальних досягнень учнів.

Отже, інтеграція між навчальними предметами є можливим шляхом удосконалення предметної системи, яка дає можливість подолати недоліки та

спрямувати її на поглиблення взаємозв'язків і взаємозалежностей між предметами.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Таким чином, проведення інтегрованих уроків трудового навчання сприяє розвитку мислення і мовлення школярів; увазі і пам'яті; спостережливості та самостійності; творчого потенціалу учнів. У процесі проведення таких уроків реалізується діяльнісний та особистісно орієнтований підходи до освітнього процесу. Проведене дослідження та отримані результати дають підстави визначити основне дидактичне завдання інтеграції – через навчальний зміст предмета забезпечити рух пізнання учня до наукового змісту, а через нього – до розуміння самої об'єктивної дійсності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективними напрямками подальших наукових пошуків є дослідження проблем інтеграційних процесів та особливостей методики їх проведення. При цьому доцільно враховувати, що нині відсутні єдині загальноприйняті вимоги до організації та проведення інтегрованих уроків.

Список використаної літератури

1. Ампілогова Л. П. Модульна організація уроку. / Л. П. Ампілогова – К. : Шкільний світ, 2008. – 160 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник. / Н. П. Волкова – К. : Вид. центр Академія, 2001. – 576 с.
3. Островерхова Н. М. Аналіз уроку: концепції її, методики, технології / Н. М. Островерхова. – К. : ІНК ОС, 2003. – 175 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посібник. / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 544 с.
5. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.
6. Ягупов В. В. Педагогіка: посібник. / В. В. Ягупов – К. : Либідь, 2002. – 560 с.